

LETLAND 100 ÅR

**Fra sovjetisk diktatur til national
selvstændighed**

SEMINARPROGRAM

Photo: Turaida Museum Reserve, skulptur af Indulis Rankas

Et seminar om en nation

*Lørdag d. 26. oktober 2019,
Kongensgade 24, Helsingør*

Letland fejrer 100 års uafhængighed

Ved Ruslands sammenbrud nær afslutningen af 1. verdenskrig frigjorde de 3 baltiske folk sig fra mere end 200 års russisk overherredømme og erklærede sig uafhængige. Letland gjorde det i november 1918, men blev ingenlunde fri af den grund. Sovjetstyrker, efterfulgt af tyske styrker og så atter sovjetstyrker gjorde krav på landet, mens Vesteuropa mente, krigen var slut ved våbenstilstanden i november 1918. Først i 1921 kunne Letland slutte fred og opnå international anerkendelse. Letland var for første gang i historien en uafhængig stat. De varede dog kun 19 år, så kom først Sovjetmagten, så siden tyskerne, og så atter Sovjetmagten, og en ny undertrykkelse kunne begynde. Det varede til 1991. Derfor fejrer Letland sin 100-års uafhængighed i alle årene 2018-2021, også selv om man i mindre end halvdelen af årene har været frie!

Den fejring vil vi godt være med til i Helsingør. Det er en smuk historie om en befolkning, der ville have lov til at bestemme over sig selv, og som nu fejrer sig selv under temaet: *Jeg er Letland, jeg skaber Letland*. Det er også en historie om et naboland, som vi endog har stærke historiske forbindelser til.

Vi har i de seneste år fejret Finland, Estland og Island, alle i forbindelse med et sådant 100-års jubilæum. Nu gælder det Letland, og vi håber meget, man vil benytte lejligheden til at møde så meget af Letland, vi kan nå at præsentere på en enkelt dag – i et omfangsrigt program.

Programmet er blevet til i et tæt samarbejde med Foreningen Danmark-Letland.

Tilmelding til

Helsingør Aftenskole og Helsingør Folkeuniversitet

Værftet, Allégade 4, st., 3000 Helsingør

www.helsingor-aftenskole.dk, www.helsingor-folkeuniversitet.dk

e-mail Aftenskolen: kontoret@helsingor-aftenskole.dk

e-mail folkeuniversitetet (OBS NY) : helsingorfu@gmail.com

Tlf. 49 21 25 25

1928010

Lørdag d. 26. oktober 2019

Kl. 9.30-17.00

Kongensgade 24,

3000 Helsingør

Pris kr. 150,- inkl. frokost

PROGRAM

- 09.00 Dørene åbnes. Kaffe/rundstykker
- 09.30-09.50 Velkomst Letlands Ambassadør Alda Vanaga
Kirsten Gjaldbæk, Formand for Foreningen
Danmark-Letland
Poul Erik Kandrup, Helsingør Aftenskole og
Folkeuniversitet

Letlands vej til genvunden frihed

- 09.50-10.20 Letlands historiske vej til frihed. Kortfilm om Letlands historie
(tegnefilm, 5. min)
Ved lektor Peter Kyhn
- 10.20 10.50 Hvordan satte Letland” uret i gang igen” og designede et nyt
politisk /økonomisk system i 1990’erne
Ved fhv. kontorchef (KL) Holger Pyndt
- 10.50-11-15 Kaffepause med lettiske snacks og drinks
- 11.15-12.10 Dokumentarfilm: The Baltic Path to Freedom,
Instruktør: Askolds Saulitis

Letland i dag

- 12.10-12.40 Hvordan får man opbygget et tillidsfuldt forhold mellem
letterne og den store minoritetsgruppe af russere?
Ved arkitekt Guna Grinberga
- 12.40-13.40 Frokost
- 13.40-14.10 Oprettelse af en dansk højskole i Rita i 1994.
Ved forstander Lis Nielsen og forstander Niels Bendix Knudsen
- 14.10-14.40 Støtte til det kirkelige arbejde i Letland som led i det kommunale
samarbejde.
Ved Niels Uldahl, præst i Them

Fortsætter næste side...

- 14.40-15.10 Fra en opvækst i sovjetisk Letland til en karriere i Danmark.
Ved kvindementor og foredragsholder Gita Gavare Marotis
- 15.10-15.30 Kaffepause
- 15.30-16.30 Art, design and architecture in Latvia 1890s-1930s.
Ved Ieva Zibarte, Head of Exhibition at the Latvian National Library
- 16.30 Lettisk korsang af Københavns lettiske kor *In Corde Meo*.
Korleder: Natálie Koudelová

AFSLUTNING

Letlands nationalsang: Gud velsigne Letland

Sangen ”Dievs, Svētī Latviju” – Gud velsigne Letland, blev skrevet i 1873 af Kārlis Baumanis, som var aktiv i den lettiske nationalbevægelse. Den blev i 1920 Letlands nationalsang, men blev – naturligvis – forbudt under Sovjetstyret og erstattet med en sang, der også hyldede Stalin – indtil han røg ud 1957 fire år efter hans død. Kort før selvstændigheden blev sangen i 1990 atter Letlands nationalsang. Kun ca. 30% af Letlands befolkning er medlem af et kirkesamfund. Lad os håbe, Gud stadig er med Letland!

Tekst:

Nationalsangen på lettisk – og engelsk

Dievs, svētī Latviju!
Mūs' dārgo tēviju
Svētī jel Latviju
Ak, svētī jel to!

Kur latvju meitas zied
Kur latvju dēli dzied
Laid mums tur laimē diēt
Mūs' Latvijā!

//

God, bless Latvia!
Our beloved fatherland,
Bless Latvia,
Oh bless it, yet again!

Where Latvian daughters bloom,
Where Latvian sons sing,
Let us dance for joy there,
In our Latvia!

Tidslinje for Letland

- Omkring 1200: Tyske korsriddere erobrer et område beboet af baltiske stammer og finsk-ugriske liver. Området bliver et bispedømme under Bremen
- 1201: Biskop Albert grundlægger Riga
- 1237: Letland bliver en tysk ordensstat frem til 1561
- 1561: Letland deles efter Reformationen, hvor størstedelen kommer under Polen-Litauen, som gradvist mister det meste til Sverige
- 1721: Den svenske del af Livland indlemmes i Rusland
- 1795: Kurland indlemmes i Rusland
- 1915: Tyskland okkuperer størsteparten af Letland og besætter i februar 1918 hele landet
- 1918: Den lettiske regering erklærer med britisk støtte selvstændighed. Før og efter dette udfoldes kampe med tyske og senere russiske tropper, hvor et privat dansk hjælpekorps støtter letterne i maj-august 1919 i kampene mod russerne. I august 1920 anerkender USSR Letlands selvstændighed
- 1922: En ny forfatning udarbejdes, og en jordreform opløser de hovedsagelig tyskejede storgodser
17. jun. 1940: USSR-tropper besætter Letland i medfør af Molotov-Ribbentrop traktatens hemmelige tillægsprotokol fra 1939, som udlagde Letland som et russisk interesseområde
- 1941: Nazi Tyskland invaderer Letland som led i krigen mod USSR, der indledes den 22. juni 1941
- 1945: USSR tropper besejrer de tyske tropper i Letland og besætter Letland
21. aug. 1991: Det Øverste Råd i Letland erklærer Letland for selvstændigt
6. sep. 1991: Ruslands præsident Jeltsin anerkender Letlands selvstændighed. De russiske tropper forlader gradvist Letland frem til 1994, dog fjernes radarstationen i Skrunda først i 1999
- 1991: Letland optages i FN
- 1993: Den gamle grundlov genindføres og det første valg til Saeima afholdes. Forfatningen ændres i 1997, hvor et afsnit om menneskerettigheder kommer ind
- 1995: Letland optages i Europarådet
- 2003: Folkeafstemning om optagelse i EU (67% stemmer for)
- 2004: Letland optages i EU og i NATO
- 2014: Letland bliver medlem af Eurozonen og den hidtidige møntfod Lats erstattes af Euro

Lettisk humor!

Det er velkendt, at der bag Jerntæppet florerede vittigheder om det kommunistiske system – og dets ledere. Det kunne være en risikabel affære at fortælle sådanne, men det gav mulighed for at tage lidt af trykket af den værste bitterhed. Den slags fandt også sted i Letland, men man overraskes over grumheden og den kulsorte humor. Kartoffler og den altid tilstedeværende sikkerhedskontrol var faste temaer. Det ene stærkt ønsket, det andet lige så uønsket.

-Det banker på døren. Hvem er det? Det er kartoffelmanden med gratis kartofler. Døren åbnes. Det er ikke kartoffelmanden, det er det hemmelige politi.

-Manden er sulten og stjæler brød. Han kommer hjem og ser, at alle er deporteret til Sibirien. Ah, mere brød til mig – men der er orm i brødet!

Morsomt? Nej, vel? Meget i tilværelsen var en vits, sagde man i de første år med Sovjetstyret, blot var det ikke morsomt, og kulden husker man.

[Latvia's Foreign Service celebrates 100](#)

Det lettiske flag

Det rød-hvide lettiske flag kendes tilbage fra 1200-tallet og er således et af verdens ældste flag. Det blev den nye republiks flag i 1920, forsvandt under sovjetstyret og blev atter genindført i 1990, 1½ år før uafhængigheden. En god del mytologi er knyttet til flaget. En såret lettisk hærfører brugte et hvidt blodbestænket klæde som banner, og det drev fjenden på flugt. Historien ligner noget, vi kender...

Filmen: Vejen til frihed i de baltiske lande

Vi ser ikke så mange film fra de baltiske lande, men faktisk er der i alle 3 republikker en lang tradition for film – især dokumentarfilm. I Scala i Gudhjem gennemførte man hvert år 1990-99 en baltisk filmuge, højt berømmet, og biografen Øst for Paradis i Århus – og i 2018 også Cinemateket i København – har haft baltiske filmuger. Men vi får nu lejlighed til at se en dokumentarfilm, som den anerkendte instruktør Askolds Saulitis skabte som en hyldest til den lettiske folkefront (Popular Front) i anledning af 25-året. Med international premiere i 2014. Folkefronten bidrog afgørende til den nationale vækkelse – og samling – og til at skabe en revolution i og med sang. Letland har som Estland en tradition for sangfestivaler. Filmen viser også, at der kommer en dag efter euforien (Engelsksproget)

